

Among the methods of teaching should be independent work, search and research approaches to the acquired knowledge, skills and abilities. Control over their training should stimulate in-depth study, systematization, classification of educational material, transfer of knowledge to new situations, development of creative elements in their learning. Home tasks should have creative and differentiated character. Among the means of teaching an important place is taken by the teaching material used by the teacher to work with the students during the lesson. The factors under which the child's mental development is carried out, the main areas of giftedness of children and the form of work with gifted younger schoolchildren are determined.

Key words: *gifted child; junior pupils; school educational system.*

Лавренова М. Система работы с одаренными детьми (на примере Закарпатья).

Аннотація.

Статья посвящена проблеме работы с одаренными учениками начальных классов. Автором представлена система работы с одаренными детьми в современной украинской школе (на примере Закарпатья). Определены факторы, по которым осуществляется психическое развитие ребенка, основные сферы одаренности детей и формы работы с одаренными младшими школьниками.

Ключевые слова: *одаренность; одаренный ребенок; младшие школьники; учебно-воспитательная система школы.*

Стаття надійшла до редколегії 29 вересня 2018 року.

УДК 37.015.311.6374.091

Геннадій Гірич,

ORCID ID 0000-0002-5213-6263

Тетяна Слинькова,

ORCID ID 0000-0001-9925-8535

м. Київ

ПРАКТИЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація.

У статті розглянуто сутність, особливості, головні структурні компоненти практичного інтелекту. Аргументовано важливість практичного інтелекту для ефективного формування творчої особистості в умовах позашкільної освітньої діяльності на прикладах праць вітчизняних та зарубіжних учених.

Ключові слова: *інтелект; практичний інтелект; мислення, інтуїція; креативність; поза-шкільна освіта.*

Сучасні перетворення в суспільстві, нові стратегічні орієнтири стосовно розвитку економіки, відкритість суспільства, його швидка інформатизація та динамічність кардинально змінили вимоги до освіти. У цьому контексті головною метою освіти стає не просто накопичення знань, умінь та навичок, а заснована на цих засадах особистісна, соціальна та професійна компетентність, тобто вміння самостійно здобувати, аналізувати, ефективно використовувати інформацію та працювати у швидко змінюваному світі. Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства зростає роль практичного інтелекту особистості.

Практичний інтелект є видом інтелекту, якого набувають з досвідом і освітою, що ґрунтується на знаннях і вміннях, накопичених упродовж тривалого часу. Для практичного інтелекту характерними є здатність встановлювати відношення, формулювати судження, аналізувати проблеми і використовувати засвоєні стратегії для розв'язування задач практичного характеру. Зазначений вид інтелекту набувають через інтенсивний контакт з навколишнім середовищем.

Мета цієї статті полягає в здійсненні теоретичного аналізу особливостей і основних структурних компонентів практичного інтелекту в порівнянні із загальним інтелектом, а також передбачає аналіз важливості діяльності закладу позашкільної освіти в системі формування практичного інтелекту творчої особистості.

Зміни соціально-економічної ситуації в Україні зумовлюють необхідність підготовки учнівської молоді до професій, які лише почали з'являтися, і до використання технологій, які ще не було винайдено. Цікавою є думка про те, що більшість сьгоднішніх учнів початкової ланки закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО) в майбутньому працюватимуть за професіями, яких зараз навіть ще не існує. Нові професії виникають завдяки практичному інтелекту людини, який спрямовано на прийняття оригінальних рішень, швидке пристосовування до змін і нових обставин та на розроблення більш досконалих технологій. Людська професійна діяльність і компетентність можуть виражатися у різних формах і видах. Зокрема, стрімко набирають популярності спеціальності в ІТ-сфері, де впродовж останній десятиліть виникло чимало нових професій, серед яких: спеціаліст зі створення віртуальної реальності, ігрових бета-тестерів, програміст у сфері квантового комп'ютерингу, спеціалістів із взаємодії з роботами і нанотехнологів.

Оскільки практичний інтелект є різновидом загального інтелекту, то доречно розглянути зміст цього феномену в найбільш поширеному розумінні цього поняття. Тривалий час були поширені дві думки щодо сутності інтелекту. Відповідно до першої, інтелект – це риса суто спадкова, тобто людина народжується розумною або ні. Згідно з другою думкою, інтелект безпосередньо пов'язано зі швидкістю сприйняття чи реагування на зовнішні стимули. На сучасному етапі більшість психологів погоджуються з визначенням інтелекту як здатності особистості адаптуватися до навколишнього середовища [1].

Щодо трактування поняття «інтелект» (від лат. *intellectus* – розуміння, пізнання, розум), то існує безліч його визначень. Так, у структурно-генетичному підході Ж. Піаже інтелект трактує «як вищий спосіб урівноваження суб'єкта з середовищем, що характеризується універсальністю». Когнітивісти визначають інтелект як набір когнітивних операцій (Д. Лакофф, Г. Вольф, Р. Дросель та ін.). Представники аналітичного підходу на підставі безлічі тестових показників розглядають стійкі показники прояву інтелектуальної діяльності (Ч. Спірмен, Л. Терстоун, Х. Айзенк та ін.) [2].

У вітчизняній психології вивченням загального інтелекту цікавилися Б. Ананьєв, Л. Виготський, В. Блейхер, Л. Бурлачук, В. Дружинін, В. Крамаренко, Т. Корнілова, С. Рубінштейн, М. Смульсон, О. Тихомиров, М. Холодна та ін.

Аналіз проблеми, на думку М. Смульсон [3], підтверджує, що інтелект складається з окремих компонентів. У цьому аспекті визначають первинні розумові здібності Л. Терстоуна, незалежні інтелектуальні здібності Дж. Гілфорда, ієрархічну теорію структури інтелекту Ф. Вернона, теорію множинного інтелекту Г. Гарднера. Серед варіантів підходів до сутності інтелекту є також практичний і плинний інтелект Р. Кеттела – Дж. Хорна, фактори інтелекту Дж. Керрола. Плинний інтелект – це інтелект, для якого властиві швидкісні характеристики (швидкість запам'ятовування, індуктивне мислення), а також оперування просторовими образами. Поступовий розвиток плинного інтелекту продовжується до закінчення юності, а потім знижується в дорослому та похилому віці, оскільки цей тип інтелекту відображає переважно фізіологічні можливості нервової системи (Дж. Хорн).

Стандартні психометричні тести вимірюють плинний інтелект, тому що зорієнтовані на визначення швидкості опрацювання інформації та пов'язані з встановленням можливостей

нервової системи, з віком вони змінюються, плинний інтелект має високі вікові можливості в період ранньої юності. Натомість практичний інтелект акумулює знання, навички та вміння й різні впливи, тому за механізмом функціонування відрізняється від плинного. Така інтеграція, прогресивне збагачення інтелекту за рахунок взаємодії різних складників відбувається в діяльності, зокрема в інтелектуальній, на основі смислових контекстів. Причому М. Смульсон наголошує, що інтелект не є синонімом мислення та не зводиться до простого об'єднання когнітивних процесів (відчуття, сприймання, пам'ять, увага, мислення, уява, мовлення). Між цими конструктами існують мережеві системні зв'язки, і тому інтелект є збагаченим на рівні когнітивних процесів їхніми взаємними мережевими «переплетіннями», а також метакогнітивними інтеграторами. Інтелект переважно має когнітивну природу, однак інтеграторами інтелекту є метакогнітивні структури, зокрема рефлексія, метакогнітивний моніторинг, мови, мислення, інтелектуальні стратегії, з одного боку, а інтуїція та психологічні захисти – з іншого [3].

Дослідниця М. Смульсон виокремлює три основні функції інтелекту: 1) відображувальну; 2) ціннісно-орієнтувальну; 3) прогностично-перетворювальну. Вони не є відокремленими одна від одної. Відображувальна функція інтелекту забезпечує побудову системи ментальних моделей світу, відображену в структурі когнітивної системи. Тому суб'єктивний характер відображення можна обґрунтовувати як джерело особистісної своєрідності інтелекту, що конструює, творить власний світ. Через особистісну своєрідність відображення інтелект пов'язаний з ціннісно-орієнтувальною функцією, а через активність і гнучкість – з прогностично-перетворювальною функцією. Ціннісно-орієнтувальна функція інтелекту об'єднує функції орієнтування в довкіллі та ціннісного структурування дійсності, тому її можливо назвати регулятивною або смисловою. Інтелектуальна діяльність (інтелектуальна дія) відбувається на орієнтувальній основі, має орієнтувальну частину та забезпечує орієнтувальний компонент будь-якої практичної дії.

Прогностично-перетворювальна функція інтелекту відповідає за два взаємопов'язані аспекти, а саме прогнозування та перетворювальний. Інтелектуальне прогнозування ґрунтується на відповідній функції мислення. Важливо нагадати, що мислення не лише забезпечує процес прогнозування, але є прогнозуванням. Причому суб'єкт перетворювального мислення несе відповідальність за перетворення, їхні наслідки та супутні зміни тощо. За допомогою прогностично-перетворювальної функції можна проаналізувати співвідношення інтелекту та творчості, творчої та інтелектуальної діяльності. Ця функція забезпечує породження провідних складників у структурі творчості, зокрема, нових для суб'єкта цілей, конструювання нових предметних світів [4].

Окреме місце в структурі інтелекту посідають інтуїція та психологічний захист, пов'язуючи інтелект не лише зі свідомістю, а й з неусвідомленими компонентами психіки. Окрім того, інтуїція та психологічний захист чинять принциповий вплив на процеси побудови і перебудови ментальних моделей світу, відіграють важливу роль у гострих ситуаціях інтелектуальної діяльності, зокрема бачення проблемних ситуацій, самостійної постановки та розв'язування інтелектуальних задач (А. Брушлінський, Р. Грановська, Л. Гребенніков, О. Налчаджян, К. Платонов, Я. Пономарьов, О. Романова) [3].

Так, М. Смульсон підкреслює, що інтелект є складною та багатозначною психологічною категорією. Принциповим моментом у його структурно-функціональному аналізі є розгляд і визначення інтегративних тенденцій, злиття та коаліціювання його когнітивних і метакогнітивних, рефлексивних та інтуїтивних складників в єдиному потоці інтелектуальної діяльності, що визначає якісний саморозвиток інтелекту, зокрема в ранній юності [3].

Натомість, К. Седих вказує, що в дослідженнях М. Кашапова, М. Холодної, Дж. Флейвела метакогнітивну компетентність визначено в контексті загальної пізнавальної спрямованості суб'єкта у сфері його діяльності, що об'єднує проблеми метапізнання, рефлексії, обізнаності, когнітивних процесів особистості та специфіки їх регуляції [5].

Про доцільність виокремлення практичного компонента із загальної системи пізнавальних здібностей особистості свідчать дослідження Р. Стенберга, Б. Рогофф, Дж. Лейв,

С. Скрібнера, К. Вагнера, В. Сулова, В. Тименка, Д. Ушакова, які встановили, що практичний інтелект слабо пов'язаний з оцінюваннями загального інтелекту.

Представники його наукової школи та Р. Стернберг вважають, що практичний інтелект суттєво відрізняється від того типу інтелекту, який зумовлює академічні досягнення. Адже є особистості, які мають досить високі результати під час тестування інтелекту, проте вони не здатні до соціальної взаємодії. Разом з тим, є люди з низькими інтелектуальними показниками, які натомість легко вступають у контакт майже з будь-якою людиною, здатні до соціальної взаємодії. Різниця між академічним (книжковим складом розуму) і практичним інтелектами («життєвим» або звичайним складом розуму) є досить суттєвою, що підтверджують відповідними дослідженнями в межах імпліцитних теорій інтелекту.

На відміну від академічних, практичні проблеми потребують нової інтерпретації формулювання. Частіше вони викликають інтерес лише для окремої особи або групи осіб і не надають достатньої інформації, необхідної для розв'язання ситуативних проблем, пов'язаних із повсякденним досвідом. Визначення відмінності між академічними та практичними проблемами дає змогу зрозуміти, чому людина, яка здатна розв'язувати одні проблеми, не завжди спроможна розв'язувати проблему іншого порядку. Практичні навички розвиваються з роками, навіть, якщо водночас погіршуються академічні здібності. Деякі люди можуть краще розв'язувати конкретні, недостатньо визначені завдання, аніж чітко визначені абстрактні, що мають мало спільного з життям людини і навпаки. Отже, практичний інтелект учнівської молоді зумовлюється сенсомоторикою й емоційними, а не академічними здібностями.

Необхідно зазначити, що достатня кількість сучасних досліджень присвячена проблемі зв'язку практичного й академічного інтелектів. У цих працях використано широкий спектр установок і різноманітних тестів, які проводять з людьми різного соціального статусу. Науковці зазначають, що практичний інтелект не лише психологічно, а й статистично відрізняється від академічного інтелекту, а також від особливостей складу людини та її розумових навичок.

Практичний інтелект, який більшість науковців називає «здоровим глуздом», – це здатність формувати суб'єктивний психологічний простір у навколишньому світі. У повсякденному житті практичний інтелект значно важливіший аніж власне інтелект. Не володіючи хоча б малою його часткою, неможливо вижити в культурному або ж природному середовищі [6].

Практична діяльність сповнена суперечностей, тому людина прагне набути теоретичного інтелекту, щоб зрозуміти та розв'язати ці суперечності. Однак теорія, з якою молода особистість ознайомлюється в освітньому закладі, не сприяє безпосередньому розв'язанню проблем.

Так, Р. Стернберг визначає соціально-практичний інтелект як розумове управління поведінкою людини, що слугує забезпеченню взаємин індивіда та навколишнього середовища. Науковець наголошує, що імпліцитне научіння є розрізнявальним критерієм між академічним і соціально-практичним інтелектом. Основою соціально-практичного інтелекту, на його думку, постає неявне знання, що виникає з практики реальної взаємодії людини зі світом [7].

З метою ефективного виконання завдань, що пов'язані з навчанням в освітньому закладі або з трудовою діяльністю, необхідно оволодіти практичним мисленням. Важливість практичного інтелекту є очевидною. Його розуміють як здатність адаптуватися до умов існування, формувати їх і здійснювати вибір умов, оптимальних для індивіда. Практичне мислення, подібно до більшості здібностей, можна розглядати як форму компетентності, що розвивається. Особистостей, які мають сформовані знання, розвинені вміння та здібності, що є необхідними для успіху в певній галузі, визначають як фахівців. Таким чином, розуміння досвіду й особливостей його набуття зумовлює спосіб досягнення практичного інтелекту [6].

Отже, якщо говорити спрощено, то практичний інтелект – це вміння орієнтуватися в соціумі, знаходити спільну мову з людьми і розв'язувати завдання прикладного, реального характеру. Люди з розвиненим інтелектом вміють добре зрозуміти поведінку інших і власні мотиви. Вони здатні швидко налагоджувати контакти з тими, хто їх оточує, і у власній діяльності націлені на успішний результат.

Необхідно зазначити, що головні ознаки практичного інтелекту успішно піддаються формуванню та розвитку під час психолого-педагогічної діяльності. Таким чином, вирішальна роль у цьому процесі належить вчителю як керівнику, наставнику, старшому другу. Необхідно наголосити, що ЗЗСО та позашкільної освіти є тими інститутами суспільства, які найбільше впливають на формування практичного інтелекту учнівської молоді, виховувати в підростаючого покоління почуття відповідальності за власну поведінку, а також прагнення до створення гармонії насамперед між людьми.

Визначальними для освітнього процесу закладів позашкільної освіти є принципи діяльності, що сприяють залученню старшокласників до пошукової та дослідної діяльності, а саме:

– *науковість* – тісний зв'язок і взаємодія навчального курсу з наукою, що відбувається за допомогою ознайомлення дітей з об'єктивними науковими фактами, проблемами, закономірностями та забезпечує формування наукового світогляду;

– *активність* – активна роль особистості під час засвоєння знань, умінь та навичок, їх повноцінна та ефективна реалізація на практиці, залучення до безперервного процесу самотворення;

– *індивідуальний підхід* – оптимальні умови для ефективного навчання та практичної творчої діяльності кожної дитини під час організації фронтальних і групових форм діяльності, з урахуванням вікових особливостей, системи характерних суспільних зв'язків і відносин у соціоприродному середовищі;

– *синтез інтелектуальної та практичної діяльності* – здобуті вихованцями теоретичні знання трансформуються у внутрішні стимули, підґрунтя для нових можливостей пізнання різних сторін людського буття як свідомої творчої діяльності;

– *суб'єкт-суб'єктна взаємодія* – це рівноправне партнерство, співробітництво та співтворчість між учителем і учнем, що передбачає оптимальний вибір змісту форм, методів і засобів навчання, відповідно до освітніх запитів, інтересів і можливостей вихованців тощо [8].

Розглядаючи позашкільну освіту як систему, що постійно розвивається, необхідно підкреслити, що сьогодні вона надає можливості для варіативного, багатопрофільного, багаторівневого, міждисциплінарного навчання, отримання додаткових знань, набуття спеціальностей і спеціалізацій у процесі навчання, виховання адаптивних якостей. Позашкільна освіта на сучасному етапі має метапредметний, надпредметний характер. Вирішальна роль у формуванні практичного інтелекту учнівської молоді належить закладам позашкільної освіти, що, на відміну від ЗЗСО, спрямовують освітньо-виховний потенціал на дітей, зацікавлених певною справою в певній галузі науки. У цих освітніх закладах виховання є більш ефективним, оскільки здійснюється не лише на засадах урахування соціальних інтересів і природних реалій, а й за допомогою застосування індивідуального підходу, що створює поле особистої відповідальності за отримані знання.

Розвиваючи в підростаючого покоління пізнавальний інтерес під час виконання наукових і науково-практичних досліджень, позашкільні установи мотивують учнів на майбутню професію, яку можна здобути лише завдяки сумлінній праці й особистій ініціативі. Це можна назвати професійною орієнтацією. Однак учитель має розуміти, що небезпечно орієнтувати учнів на миттєві дію та результат, що формує нездатність до постійного вольового та розумового зусилля.

Якщо освіта і виховання у закладах позашкільної освіти будувати на основі нової етики бажаного розвитку, то вона має підстави науково поєднуватися з історією, культурою, мистецтвом, мораллю, політикою, економікою тощо. Форми та зміст позашкільної діяльності безпосередньо залежать від знань і досвіду вчителя-позашкільника, який постійно використовує у своїй діяльності сучасні досягнення певної галузі науки, а також напрацьований досвід попередників.

Досвідчені вчителі вважають помилковим припущення, що практичний розум (інтелект) є шаблоном, за яким можна визначити певні типи дитячої особистості. У відносно споріднених

напрямах освітнього процесу можна виявити індивідуальності, які вирізняються способом діяльності, інтелектуальними можливостями і потребами, ставленням до новаторства, дослідництва тощо.

Самореалізація учнівської молоді є пріоритетним напрямом діяльності закладів позашкільної освіти, оскільки вона сприяє формуванню практичного інтелекту учнів та становленню нової генерації української інтелектуальної еліти. Позашкільна освіта за суттю є неперервною. Вона враховує наступність у зв'язках між дошкільною, початковою, загальною середньою та старшою профільною школою аж до професійної самовизначеності та творчої самореалізації особистості.

Організація освітнього процесу в сучасному закладі позашкільної освіти формується на принципах добровільності та доступності, самостійності й активності, практичної спрямованості діяльності, багатоукладності та варіативності, наукового, пізнавального, інформаційного, методичного забезпечення. Це забезпечує створення оптимальних умов для самостійного творчого опанування та осмислення знань і вияву творчої й дослідної ініціативи учнівської молоді.

Головними завданнями позашкільної освітньо-виховної діяльності є: виховання гідного громадянина України; вільний розвиток особистості та формування її соціально-громадського досвіду; задоволення освітньо-культурних потреб вихованців, учнів і слухачів, які не забезпечуються іншими складниками структури освіти; задоволення потреб вихованців, учнів і слухачів у професійному самовизначенні та творчій самореалізації; пошук, розвиток і підтримка здібних, обдарованих і талановитих вихованців, учнів та слухачів; організація дозвілля учнівської молоді; профілактика бездоглядності, правопорушень; формування здорового способу життя; здійснення інформаційно-методичної та організаційно-масової діяльності [9].

Творчо-евристична, наближена до наукового осмислення та узагальнення діяльність постає можливою лише як результат організації самостійного навчання з обов'язковою наявністю в ній цілепокладання та досягнення мети за допомогою ефективних технологічних схем самоосвіти. Окрім того, така діяльність має бути індивідуалізованою з урахуванням рівня творчих можливостей учня, його освітніх здобутків, інтересів, активності тощо.

Світові та нові національні освітні стандарти визначають основою навчання самостійну, творчу діяльність учня. На цьому принципі базуються і новітні, зокрема, інформаційні освітні технології.

Дослідження підтверджують, що часто причиною неуспішності учнів є їхнє невміння організувати власну освітню діяльність і соціальну та побутову зайнятість. Таким чином, першочерговим завданням для сучасного вчителя-позашкільника постає допомога учнівській молоді в організації освітньої та інших видів творчої діяльності, тобто він має не лише навчити вчитися, а й використовувати знання на практиці.

Отже, практичний інтелект, тобто здатність людини мислити критично й логічно, швидко, гнучко й ефективно використовувати власні знання і досвід у розв'язанні практичних завдань, потрібно формувати та розвивати у підростаючого покоління вже сьогодні. Тому завдання сучасних учителів – це не лише надання високоякісних освітніх послуг і виховання учнів, а й формування в них практичного інтелекту. Практичний інтелект учнівської молоді може виявлятися лише в умовах практичної діяльності. Науковцями доведено, що чим вища складність діяльності, тим кращий її інтелектуальний результат.

Використані літературні джерела

1. *Козігора М.* Формування інтелектуальних вмінь і навичок у процесі навчання учнів молодших класів / М. Козігора // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. – 2016. – Вип. 1 (16). – С. 74–79.

2. Динаміка розвитку інтелектуальних здібностей обдарованої особистості у підлітковому віці : монографія / О. Ю. Буров, В. В. Рибалка, Н. Д. Вінник та ін. ; за ред. О. Ю. Бурава. – Київ : Інфосистем, 2012. – 258 с.
3. *Смульсон М. Л.* Психологія розвитку інтелекту в ранній юності : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07 / М. Л. Смульсон. – Київ, 2002. – 37 с.
4. *Смульсон М. Л.* Інтелект і ментальні моделі світу / М. Л. Смульсон // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2009. – С. 38–49. – (Серія «Психологія» і «Педагогіка»).
5. *Седих К. В.* Сучасні тенденції розвитку етнічної та національної ідентичності в українському суспільстві / К. В. Седих // Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – С. 249–271.
6. *Практический интеллект* / Р. Дж. Стернберг, Дж. Б. Форсайт, Дж. Хедланд и др. – СПб. : Питер, 2002. – 272 с. – (Серия «Мастера психологии»).
7. *Sternberg R. J.* Wisdom and its relations to intelligence and creativity / R. J. Sternberg (Ed.) // *Wisdom: Its nature, origins, and development.* – N. Y., 1990. – P. 142–159.
8. *Ковбасенко Л. І.* Організаційно-педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу / Л. І. Ковбасенко // Шкільний світ. – 2003. – № 22–24. – С. 2–6.
9. *Соловей М. І.* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання : навч. посіб. / М. І. Соловей, В. В. Кудіна, Є. С. Спіцин. – Київ : Ленвіт, 2013. – 414 с.

References

1. Kozihora, M. (2016). Formuvannia intelektualnykh vmin i navychok u protsesi navchannia uchniv molodshykh klasiv [Formation of intellectual skills and skills in the process of teaching students of the junior high school]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy – Pedagogical innovations: ideas, realities, perspectives.* 1 (16), 74-79 [in Ukrainian].
2. Burov, O. Yu., Rybalka, V. V., & Vinnyk, N. D. (2012). *Dynamika rozvytku intelektualnykh zdibnostei obdarovanoi osobystosti u pidlitkovomu vitsi [Dynamics of development of intellectual abilities of gifted personality in adolescence].* Kyiv [in Ukrainian].
3. Smulson, M. L. (2002). *Psykhohohiia rozvytku intelektu v rannii yunosti [Psychology of the development of intelligence in early youth].* Kyiv [in Ukrainian].
4. Smulson, M. L. *Intelekt i mentalni modeli svitu [Intelligence and mental models of the world].* *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» – Scientific notes of the National University of Ostroh Academy.* 38-49 [in Ukrainian].
5. Sedykh K. V. (2015). *Suchasni tendentsii rozvytku etnichnoi ta natsionalnoi identychnosti v ukrainskomu suspilstvi [Contemporary trends in the development of ethnic and national identity in Ukrainian society].* *Osobystist u rozvytku: psykhohohichna teoriia i praktyka – Personality in development: psychological theory and practice.* Sumy [in Ukrainian].
6. Sternberh, R. Dzh., Forsait, Dzh. B., & Khedland, Dzh. (2002). *Praktycheskyi yntellekt [Practical Intellect].* St. Peterburg [in Russinan].
7. Sternberg R. J. (1990). *Wisdom and its relations to intelligence and creativity. Wisdom: Its nature, origins, and development.* N.Y.
8. Kovbasenko, L. I. (2003). *Orhanizatsiino-pedahohichni osnovy diialnosti suchasnoho pozashkilnoho navchalnoho zakladu [Organizational-pedagogical basis of activity of a modern out-of-school educational institution].* *Shkilnyi svit – School world.* 22-24, 2-6 [in Ukrainian].
9. Solovei, M. I., Kudina, V. V., & Spitsyn, Ye. S. (2013). *Profesiino-pedahohichna pidhotovka maibutnoho vchytelia v kredytno-modulnii systemi orhanizatsii navchannia [Professional and pedagogical preparation of the future teacher in the credit-module system of organization of training].* Kyiv [in Ukrainian].

Hirych H., Slynkova T. Practical Intelligence and its Role in Forming the Creative Personality of Learning Youth in the Conditions of Foreign-School Education.

Summary.

The article discusses the nature, characteristics, basic structural components of practical intelligence. The value of practical intelligence for the effective formation of a creative personality in the conditions of out-of-school educational work is argued. Practical human intelligence is aimed at developing more sophisticated ways and means of transferring information and energy. Today, students are prepared for jobs that do not yet exist and to the use of technologies that have not yet been invented to solve the problems that we still do not consider. We prepare students for designing their future environment of life. Since practical intelligence is a kind of general intelligence, we will consider the essence of this phenomenon in the widespread understanding of this concept. For a short time, two thoughts about the essence of intelligence have been circulated. According to the first of them, intelligence is a purely hereditary trait: either a person is born intelligent or not. According to the second, intelligence is related to the speed of perception or response to external stimuli.

The organization of the educational process in a modern institution of extracurricular education is based on the principles of voluntariness and accessibility, independence and activity, practical orientation of activity, multidisciplinary and variability, scientific, cognitive, informational, and methodological provision, thus creating the optimal conditions for independent creative mastering and comprehension of knowledge and expression creative and research initiative of student youth.

Standard psychometric tests measure fluid flow, because they focus on the speed of processing information and are essentially related to the capabilities of the nervous system, but they change with age, fluid intelligence has a high age capability precisely in the period of early adolescence. A here, practical intelligence accumulates knowledge, skills, abilities and various influences, therefore, the mechanism of functioning is different from the fluid.

Key words: *intelligence; practical intelligence; thinking; intuition; creativity; extracurricular education.*

Гирич Г., Слинкова Т. Практический интеллект и его роль в формировании творческой личности учащейся молодежи в условиях внешкольного образования.

Аннотация.

В статье рассматривается сущность, особенности, основные структурные компоненты практического интеллекта. Аргументируется значение практического интеллекта для эффективного формирования творческой личности в условиях внешкольной учебно-воспитательной работы.

Ключевые слова: *интеллект; практический интеллект; мышление; интуиция; креативность; внешкольное образование.*

Стаття надійшла до редколегії 24 вересня 2018 року.